

Nr 276.

Av herr **Nordenson m. fl.**, om utökning av kommerskollegii monopolutredningsbyrå med personal för analys av pris- och marknadsförhållanden.

Den under det senaste decenniet alltmera ökade statliga dirigeringen på näringslivets område har i hög grad varit ägnad att befordra tendenser till ett intimare samarbete skilda företag och näringslivsorganisationer emellan. I viss utsträckning ha därvid otvivelaktigt överenskommelser, som träffats under trycket av en tilltagande maktkoncentration hos staten, varit av konkurrensbegränsande innebörd. Inom det enskilda näringslivet har denna utveckling samt övriga företeelser, vilka inneburit olämpliga inskränkningar i den fria konkurrensen, framkallat farhågor för att en bestående nedgång i näringslivets effektivitet skulle bli följden. I enlighet med en principiell uppfattning om ett fritt näringslivs överlägsenhet över varje annan ekonomisk organisationsform, i vad gäller att tillförsäkra ett samhälle den för samtliga medborgare gynnsammaste ekonomiska utvecklingen, synes det angeläget att genom olika åtgärder återställa och stärka den fria konkurrensen. Av väsentlig betydelse i detta sammanhang är den s. k. självsanering, som det enskilda näringslivet på eget initiativ underkastat sig.

Genom tillskapandet av Näringslivets konkurrensnämnd på hösten 1951 har den verksamhet i självsanerande syfte, som tidigare bedrivits inom de stora riksorganisationerna på näringslivets område, intensifierats. Under år 1951 infördes i monopolutredningsbyråns kartellregister avtal, varigenom de registrerade avtalens antal steg till 621. Av dessa hade enligt uppgift från konkurrensnämnden vid utgången av år 1951 sammanlagt 227 upphävts, vilket i betydande utsträckning ägt rum under medverkan av näringslivets saneringsorgan. Såsom ett mått på effektiviteten i dessa åtgärder kan nämnas, att av de i kartellregistret införda avtalen utgjorde de upphävda vid utgången av år 1947 11,2 %, 1948 17,6 %, 1949 21,1 %, 1950 30,8 % samt 1951 36,7 %. Förutom avvecklingen av registrerade avtal har ett stort antal kartellavtal modifierats i riktning mot friare konkurrensförhållanden.

Mellan näringslivets egna organ för bekämpande av konkurrensförhållanden och monopolutredningsbyrån äger under hand ett visst samarbete rum. Mot bakgrunden av den aktivitet och den vilja till egna initiativ på självsaneringens område som numera känneteckna näringslivets organisationer synes det ingalunda orealistiskt att antaga, att goda möjligheter föreligga att genom ytterligare utvidgat samarbete på grundval av principerna i 1946 års lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet uppnå

tillfredsställande resultat i konkurrensfrämjande riktning. Ett sådant samarbete mellan staten och näringslivet synes vara av största betydelse för lösandet av konkurrensbegränsningsproblemet. Att en på frivillighet grundad samverkan i syfte att genom ett samtidigt utnyttjande av näringslivets och det statliga övervakningsorganets resurser motverka olämpliga konkurrensinskränkningar har ett betydande samhällligt värde kan ej betvivlas. En oundgänglig förutsättning för att ett samarbete skall leda till påtagliga resultat är dock, att monopolutredningsbyrån tillförsäkras sådana personella och ekonomiska resurser att den i 1946 års lag avsedda verksamheten kan komma till stånd i full utsträckning. Så är emellertid för närvarande icke fallet.

Av monopolutredningsbyråns planerade tre avdelningar ha hittills två påbörjat sin verksamhet, av vilka den ena omhänderhar registrering och publicering av konkurrensbegränsande överenskommelser och den andra verkställer specialundersökningar. Den tredje avdelningen avses skola ombesörja fortlöpande analyser av pris- och marknadsförhållanden. Nyetableringssakkunniga föreslå i sitt betänkande (SOU 1951: 27), att monopolutredningsbyrån omorganiseras, varvid uppdelningen på tre avdelningar skulle ersättas bl. a. av nio, alternativt fyra, branschvis fördelade arbetsgrupper. Det synes uppenbart att en verksamhet inom monopolutredningsbyrån i huvudsaklig överensstämmelse med den år 1946 planerade organisationen redan fr. o. m. budgetåret 1952/53 icke kan på ett mindre önskvärt sätt föregripa de förslag till omorganisation av byrån, som eventuellt kunna komma att följa av nyetableringssakkunnigas betänkande.

Av speciell vikt är att analyser av pris- och marknadsförhållanden möjliggöras genom att den planerade tredje avdelningen inom monopolutredningsbyrån inrättas. Utan dylika analyser är det för närvarande inte möjligt att med bestämdhet uttala sig om konsekvenserna av pågående publiceringsverksamhet och näringslivets självsanering. För en bedömning av möjligheterna att inom ramen för ett samarbete mellan näringslivets organ och monopolutredningsbyrån uppnå tillfredsställande resultat vid bekämpningen av konkurrensbegränsningar är ett inrättande av en avdelning med angivna arbetsuppgifter angeläget.

Departementschefen uttalar under punkten B (4), tionde huvudtiteln ((s. 12), efter att ha avböjt inrättande av ifrågavarande avdelning för närvarande, att statens priskontrollnämnd förutsättes ha sin uppmärksamhet riktad på de konkurrensbegränsande åtgärdernas inverkan på prissättningen och på pris- och marknadsförhållandena efter upphävandet av konkurrensbegränsande avtal. Att på sätt som här ifrågasatts av departementschefen tillägga priskontrollnämnden uppgifter, vilka på grund av sin natur böra handläggas icke av ett organ, vars väsentliga uppgifter sammanhånga med företagens direkta prissättning, utan av en instans med

speciell sakkunskap rörande gängse förhållanden av konkurrensbegränsande karaktär, är ägnat att ingiva allvarliga farhågor. En dylik utveckling synes medföra uppenbara risker bl. a. för att kontinuiteten i den konkurrensfrämjande verksamheten äventyras.

I detta sammanhang må framhållas att kommerskollegium uppenbarligen funnit ett igångsättande av marknadsanalysverksamheten oundgängligen nödvändigt. Sålunda har omkring årsskiftet 1951/52 beslut fattats om utförande av sådana undersökningar inom startbatteri- och möbelbranscherna. Detta har möjliggjorts genom överförande av personal från specialundersökningsavdelningen. Då denna avdelnings personal redan tidigare är helt otillräcklig, finns det anledning antaga, att takten i kartellregistreringsverksamheten i sin tur måste starkt begränsas.

Kommerskollegium har för budgetåret 1952/53 hemställt om inrättande av fyra nya tjänster med placering på en nyupprättad tredje avdelning inom monopolutredningsbyrån, nämligen en förste aktuarie med arvode motsvarande löneklass 29, två amanuenser i Cg 22 och ett biträde i Ce 6. Vi vilja för vår del föreslå att kommerskollegii förslag i detta avseende bifalles.

Monopolutredningsbyråns andra avdelning, vilken omhänderhar specialundersökningsverksamheten, har till följd av den fleråriga bristen på personal hittills endast publicerat två verkningsundersökningar, varjämte enligt uppgift ytterligare två äro praktiskt taget färdigställda medan tre beräknas bli färdiga under årets lopp. För uppnående av full effektivitet är det önskvärt, att monopolutredningsbyrån beredes möjlighet att i snabbare takt än hittills varit fallet komplettera registreringen av avtal med specialundersökningar avseende skilda marknadsområden.

Kommerskollegium har vid upprepade tillfällen hemställt om ytterligare arbetskraft för utförande av specialundersökningar. I 1949 års statsverksproposition redovisas önskemål om inrättande av fyra nya tjänster, nämligen en förste aktuarie i Ce 29, en aktuarie i Ce 24 samt två amanuenser i Ce 22. Vi vilja för vår del biträda kommerskollegii förslag i detta hänseende.

Avslutningsvis vilja vi understryka den fria konkurrensens betydelse för näringslivets effektivitet. De åtgärder, som vidtagas från de statliga övervakningsmyndigheternas och näringslivets egen sida i syfte att öka konkurrensen på den svenska marknaden, komma icke att leda till eftersträvat resultat med mindre en gynnsammare miljö för konkurrensen skapas än den vi ha i dag. Den fria konkurrensen fordrar fria marknadsförhållanden som stimulera till personliga initiativ, ekonomiskt risktagande och nyskapande.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att inom kommerskollegii monopolutredningsbyrå utöka antalet tjänster *dels* å avdelningen

för specialundersökningar i enlighet med kommerskollegii förslag, redovisat i 1949 års statsverksproposition, tionde huvudtiteln, *dels* å nyupprättad avdelning för analys av pris- och marknadsförhållanden i enlighet med kommerskollegii förslag, redovisat i 1952 års statsverksproposition, tionde huvudtiteln, samt

att bevilja härför erforderliga medel.

Stockholm den 26 januari 1952.

Harald Nordenson.

Ernst Wehtje.

G. Svärd.

Nr 277.

Av herr **Bergvall**, om *utökning av kommerskollegii monopolutredningsbyrå med personal för analys av pris- och marknadsförhållanden.*

(Lika lydande med motion i Andra kammaren, nr 329.)

Stockholm den 26 januari 1952.

John Bergvall.
